

NA ARCE O ÓSMIEJ

Twórcy:

Reżyseria: Paweł Aigner

**Asystent reżysera:
Krzysztof Bitdorf**

Scenografia: Pavel Hubička

Muzyka: Piotr Klimek

Obsada:

Łucja Grzeszczyk – Żukowska

Krzysztof Bitdorf

Michał Jarmoszuk

Krzysztof Pilat

Maciej Zalewski

„Na Arce o ósmej”

Ulricha Huba to krótka, groteskowo-filozoficzna opowieść o trzech pingwinach, które muszą zmierzyć się z konsekwencjami potopu i podjąć decyzję dotyczącą pojawienia się „ukrytego pasażera” na Arce. Tekst łączy humor z trudnymi pytaniami: o odpowiedzialność, sumienie, granice reguł i znaczenie przyjaźni. Hub stosuje dialog pełen ironii i aforystycznych zdań — jest to doskonały punkt wyjścia do głębszych rozważań na temat zasad moralnych we współczesnym świecie.

- Hub używa prostego, ale zwięzłego języka, często z kontrastem między komicznym rejestrem a poważną treścią. To dobra baza do rozmowy o tym, jak humorystyczna forma może ułatwiać dotykane tematów trudnych emocjonalnie.
- Ciekawe wątki poruszane w spektaklu to: odpowiedzialność zbiorowa vs. indywidualna, zaufanie, kłamstwo/ukrywanie, reguły vs. moralność, rola świadków.
- Sztukę teatru traktujemy terapeutycznie, teatralny dystans obniża emocjonalne napięcie, co ułatwia dzieciom analizę treści i empatyczne zaangażowanie. Świat teatru pomaga też w ćwiczeniu perspektywy („to nie ja, to lalka — mogę mówić głośniej o trudnościach”).

Tekst jest krótki i multisensoryczny (słowo + obraz + ruch), dzięki czemu sprawdza się w edukacji międzyprzedmiotowej: język polski (interpretacja), etyka/wychowanie do wartości (dyskusje), plastyka (tworzenie lalek), zajęcia teatralne (animacja). Jego uproszczona fabuła i wieloznaczność pozwalają na różne poziomy analizy, od podstawowego („kto co zrobił?”) po zaawansowany (analiza motywów, symbolika Arki jako systemu społecznego).

Propozycje do kart pracy:

Karta 1: „Co to znaczy być dobrym?”

- **Cel:** Rozwijanie kompetencji etycznych poprzez analizę konkretnych sytuacji.
- **Wiek:** 8–12 lat.
- **Instrukcja dla ucznia:** Przeczytaj 6 krótkich scenek (np. „Znajdujesz portfel”, „Ktoś śmieje się z innego”). Przy każdej: zakreśl, co byś zrobił(a) — a) pomogę, b) zostanę neutralny/a, c) skorzystam. Krótko uzasadnij wybór (1–2 zdania).
- **Przykładowe scenki:** znalezienie portfela, przypadkowe zniszczenie zabawki kolegi, widok kogoś odrzuconego.
- **Materiały:** wydruk, długopisy.
- **Czas:** 20–30 min.
- **Ocena:** nauczyciel szuka logicznego uzasadnienia; grupowa dyskusja pozwala na porównanie motywacji bohaterów sztuki.

Karta 2: „Trudne pytania”

- **Cel:** Uświadomienie uczniom, że nie wszystkie pytania mają jedną odpowiedź; ćwiczenie argumentacji.
- **Wiek:** 10–15 lat.
- **Instrukcja:** Podajemy 5 pytań (np. „Czy zawsze trzeba mówić prawdę?”, „Czy reguły są ważniejsze niż dobro przyjaciela?”). Uczniowie wybierają 2 pytania i piszą krótki akapit: ich stanowisko + dwa argumenty + kontrargument.
- **Czas:** 30–40 min.
- **Materiały:** karta, rubryka oceny (czytelność argumentów).
- **Różnicowanie:** dla młodszych — odpowiedzi ustne; dla starszych — esej.

Karta 3: „Mapa postaci”

- **Cel:** Rozpoznanie cech postaci i relacji między nimi.
- **Wiek:** 6–12 lat.
- **Instrukcja:** Uczniowie dostają dużą kartę z sylwetkami trzech pingwinów. Mają dopisać cechy (np. odważny, bojaźliwy, ciekawski), motywacje i narysować symbol (np. serce, tarcza). Następnie łączą strzałkami relacje (przyjaciel, konflikt, brak zaufania).
- **Czas:** 20–30 min.
- **Materiały:** duże arkusze papieru, flamastry.
- **Efekt:** plansze wykorzystywane później w dramie/inscenizacji.

Pogadanka edukacyjna — z pytaniami i scenariuszem moderacji.

Struktura rozmowy klasowej/pogadanki edukacyjnej (45 min)

1. Wejście (5 min): krótkie przypomnienie fabuły.

2. Burza mózgów (10 min): uczniowie wypisują hasła związane z: przyjaźnią, regułami, wykluczeniem.

3. Małe grupy (15 min): każda grupa otrzymuje jedno pytanie do przedyskutowania (patrz niżej). Zapisują 3 argumenty „za” i 3 „przeciw”.

4. Prezentacja (10 min): każda grupa mówi w skrócie.

5. Podsumowanie (5 min): nauczyciel wskazuje kluczowe wnioski i łączy je z tematami wychowawczymi.

Lista pytań do dyskusji (z odpowiedziami dla moderatora)

- **Czym jest przyjaźń?** — poproś o konkretne zachowania, nie tylko definicje. Zwróć uwagę na różnicę między przyjaźnią a sympatią.
- **Kiedy łamanie zasad jest zrozumiałe, a kiedy nie?** - wprowadź pojęcie „konflikt obowiązków” (np. prawo vs. moralność). Zapytaj o przykłady z życia szkolnego.
- **Czy można pomagać komuś wbrew regułom?** — zaproponuj dwa krótkie scenariusze (bezpieczny vs. ryzykowny), poproś o ocenę konsekwencji.
  - **Jak reagować na wykluczenie?** — omów zarówno indywidualne (podejść, zaprosić) jak i systemowe reakcje (zgłosić, interweniować). Daj przykłady „bezpiecznych interwencji”.

Rozmowy prowadzone w strukturze małych grup + cała klasa pozwalają uczniom ćwiczyć komunikację argumentacyjną, empatię i umiejętność słuchania — kompetencje kluczowe dla edukacji społeczno-emocjonalnej.

Słowniczek pojęć teatralnych

- **Arka** — w tekście symbol bezpiecznego systemu/institucji; w spektaklu — scenografia czyli „statek” lalkowy.
- **Animator** — osoba poruszająca lalkę; w zależności od konwencji może być widoczny lub ukryty.
- **Rekwizyt** — przedmiot użyty na scenie; może mieć symboliczną wagę (np. gałązka — znak nadziei).

• **Scenografia** — cały obraz sceny: tło, meble, elementy ruchome.

• **Dramaturgia** — sposób, w jaki opowiedziana jest historia (struktura scen, tempo, punkt kulminacyjny).

• **Konwencja** — umowa między twórcami a widzem (np. że lalka „to nie aktor”, lecz postać).

• **Pauza** — cisza w tekście/akcji; znaczenie dramaturgiczne (np. pozwala na refleksję).

Jak użyć w lekcji:

- Na wejściu: rozdaj i poproś uczniów, by przy każdym terminie narysowali symbol.
- Po spektaklu: szybki quiz (kto podało poprawne wyjaśnienie).
- Przy warsztatach lalkarskich: uczniowie stosują terminy, opisując swoje działania („teraz użyję rekwizytu” / „zachowaj pauzę”).

Znajomość podstawowych terminów pomaga uczniom przejść od biernego odbioru do języka analizy sztuki.

Charakterystyka bohaterów:

Dla każdej postaci: cechy, potrzeby, konflikt wewnętrzny, przykładowe kwestie/gesty (do pracy aktorskiej).

Pingwin A – „Zasada”

- Cechy: konserwatywny, lęk przed zmianą, przywiązany do reguł.
- Potrzeby: bezpieczeństwo, przewidywalność, akceptacja grupy.
- Konflikt: czy trzymać się reguł czy zaryzykować dla dobra innego.
- Gesty: nerwowe poprawianie „kapelusza”/skrzydła, częste spoglądanie na „rozkład”.

Pingwin B – „Pytać”

- Cechy: dociekliwy, filozoficzny, empatyczny.
- Potrzeby: zrozumienie sensu, rozmowa.
- Konflikt: jak pogodzić wątpliwości z potrzebą działania.
- Gesty: zadumane patrzenie w dal, stukanie dziobem.

Pingwin C – „Ukryty pasażer”

- Cechy: tajemniczy, bezbronny, symbol „innego”.
- Potrzeby: akceptacja, bezpieczeństwo.
- Konflikt: zależny od decyzji innych — bez głosu w systemie.
- Gesty: ukrywanie się, delikatne ruchy, prośby bezgłosowe (mimika).

Gołąb / Postać trzecia — „Sądzący / Obserwator”

- Funkcja dramaturgiczna: łączy perspektywę zewnętrzną; może reprezentować prawo, sumienie, lub opinię publiczną.
- Użycie w pracy z uczniami: zadanie roli obserwatora w improwizacji — uczniowie analizują, jak to „głos z zewnątrz” wpływa na decyzję.

Wskazówka dla reżysera/nauczyciela:

zachęć uczniów do tworzenia „dziennika postaci” — notatek: „Czego boję się najbardziej?”, „Co zrobiłbym w tej sytuacji?” — to pogłębia empatię i rozumienie motywacji.

Humor i powaga – jak działają razem

Teoria w pigułce :)

Humor obniża napięcie i zwiększa dostępność emocjonalną — widz łatwiej przyjmuje trudne treści, gdy są osadzone w zabawnej konwencji. Kontrast między komizmem a powagą tworzy efekt refleksyjny: śmiech, a zaraz potem pytanie. W literaturze dziecięcej to popularna strategia: ułatwia dialog o wartościach bez moralizowania.

Ćwiczenie praktyczne (20–30 min) — „Przefiksuj scenę”

- Cel: Pokazać uczniom jak zmienia się odbiór treści w zależności od tonu.
- Podział: małe grupy. Każda grupa bierze krótką scenę (np. odkrycie ukrytego pasażera).
- Zadanie: odegrać scenę najpierw w tonie komicznym, potem w tonie całkowicie dramatycznym. Zapisać wnioski: jakie emocje wywołały oba warianty? Który lepiej skłonił do refleksji?
- Wariant dla starszych: dodać element ironii/sarkazmu i omówić etyczne skutki („czy śmiech może maskować zło?”).

Pozwala uczniom krytycznie spojrzeć na medium i zrozumieć funkcję formy w przekazie wartości.

Lekcja humanistyczna – analiza i interpretacja (plan lekcji + zadania oceniane)

Temat lekcji: „Uratować czy zostawić? — decyzje moralne w „Na Arce o ósmej”

Czas: 45–60 min

Grupa: 10–15 lat (klasy 4–8 podstawówki)

Cele lekcji (sformułowane w języku wyników):

- Uczeń potrafi zidentyfikować konflikt moralny w dramacie (W1).
- Uczeń potrafi przedstawić własne stanowisko z użyciem co najmniej dwóch argumentów (W2).
- Uczeń potrafi wysłuchać argumentów innych i sformułować kontrargument (W3).

Przebieg lekcji:

1. Wejście — aktywizacja (5 min): krótki quiz przypominający fabułę (3 pytania).
2. Mini-wykład (5 min): nauczyciel wprowadza pojęcie „dylematu moralnego” i przykłady (np. klasyczne: wagonik).
3. Analiza tekstu (10–15 min): rozdanie fragmentów dialogu kluczowego (np. moment, gdy pojawia się ukryty pasażer). Uczniowie czytają w parach i zaznaczają zdania, które pokazują motywacje postaci.
4. Dramatyzacja (10–15 min): trzy grupy odgrywają trzy warianty decyzji: a) zostawiamy pasażera, b) ukrywamy i ratujemy, c) publiczne ujawnienie i głosowanie. Po każdej improwizacji — 2 minuty krótkiej refleksji klasowej.
5. Debata strukturalna (10 min): klasyczna mini-debata: grupa „za” ratuje vs. grupa „przeciw”. Każda strona ma 2 minuty na przedstawienie argumentów; potem 2 minuty kontrargumentów.
6. Zamknięcie — refleksja (5 min): uczniowie wypisują (na karteczce) jedną rzecz, której nauczyli się o podejmowaniu decyzji moralnych.

Materiały: wydruki fragmentów tekstu, kartki, stoper, kostiumowe drobiazgi (opcjonalnie).

Kryteria oceny: udział w dyskusji, jasność argumentacji (co najmniej dwa punkty), umiejętność wysłuchania (ocena nauczyciela za aktywne słuchanie).

Dalsze rozszerzenia:

- Esej domowy: „Czy reguły są zawsze najważniejsze?” (200–300 słów).
- Projekt plastyczny: „Moja własna Arka — co bym zabrał?”

Lekcja łączy elementy analizy tekstu z praktycznymi umiejętnościami argumentacyjnymi i pracą grupową — promuje myślenie krytyczne i kompetencje społeczno-emocjonalne.

Pytania kluczowe do pracy wychowawczej:

Poniżej lista pytań z rozbiciem na cele wychowawcze, przykładowe scenariusze lekcyjne i wskaźniki osiągnięcia.

Pytanie 1: Jak reagować, gdy ktoś jest wykluczany?

- **Cel wychowawczy:** rozwijanie empatii, umiejętności interwencji rówieśniczej.
- **Scenariusz zajęć:** „Zagraj i przeanalizuj” — krótkie improwizacje w parach: A wyklucza B; obserwator notuje trzy możliwe bezpieczne interwencje.
- **Wskaźniki osiągnięcia:** uczeń potrafi wymienić co najmniej dwie konkretne, bezpieczne formy pomocy (np. zaprosić do zabawy, zgłosić sytuację dorosłemu).

Pytanie 2: Dlaczego czasem boimy się zaufać?

- **Cel wychowawczy:** rozpoznawanie lęków, budowanie zaufania i komunikacja.
- **Scenariusz:** ćwiczenie „Mapa zaufania” — uczniowie wypełniają anonimowe kartki: „Komu w szkole ufam i dlaczego / komu nie ufam i dlaczego?”. Nauczyciel agreguje tematy do ogólnej dyskusji (bez nazwisk).
- **Wskaźniki osiągnięcia:** uczeń potrafi nazwać jedną przyczynę braku zaufania i zaproponować rozwiązanie (np. prośba o więcej informacji, obserwacja zachowań).

Pytanie 3: Czy przestrzeganie zasad jest ważniejsze niż pomoc bliźniemu?

- **Cel wychowawczy:** rozwijanie kompetencji etycznego rozumowania.
- **Scenariusz:** symulacja szkolnego kodeksu — uczniowie omawiają konkretne punkty regulaminu i sytuacje konfliktowe (np. wejście do klasy przez drzwi serwisowe, by pomóc koledze w potrzebie).
- **Wskaźnik:** uczeń potrafi wskazać, kiedy reguła może być złamana i jakie są potencjalne konsekwencje (co najmniej jedna).

Uzasadnienie: Pytania są skonstruowane tak, by łączyć refleksję z praktyką; kładą nacisk na bezpieczne kompetencje interwencji i odpowiedzialne rozumowanie moralne.

Sugestie dotyczące rozmowy o tematach religijnych:

Zasady wstępne dla nauczyciela/pedagoga:

1. Neutralność i szacunek: dopuszczamy różne interpretacje — świeckie i religijne.
2. Bezpieczeństwo rozmowy: ustalamy zasady (nie obrażamy się, mówimy „ja myślę”, nie „ty”).
3. Różnicowanie: jeśli grupa ma uczniów o różnych wyznaniach/przekonaniach, dajemy alternatywne zadania lub opcję wypowiedzi pisemnej.
4. Współpraca z rodzicami/religijnymi nauczycielami: jeśli temat religijny ma być po głębiej — zaprosz do współpracy lidera religijnego lub katechetę (opcjonalnie).

Jak prowadzić rozmowę o Bogu i religii w związku z utworem:

- Punkt wyjścia: utwór zadaje pytania o obecność opatrzności/siły wyższej, ale nie narzuca odpowiedzi.
- Sugerowane pytania do grupy: „Co według was symbolizuje Arka?” „Czy postać ukrytego pasażera może być metaforą dla tych, którzy są pomijani w naszej społeczności?”
- Rozszerzenie: Poproś uczniów o wyrażenie swojej interpretacji za pomocą rysunku lub krótkiego dialogu — dzięki temu osoby wierzące i niewierzące mogą współistnieć w dyskusji.

Materiały wspomagające: krótkie cytaty z różnych tradycji (wybrane neutralnie i bez długich teologicznych wywodów), które ilustrują różne podejścia do pojęcia opieki, odpowiedzialności i pomocy bliźniemu.

Uzasadnienie pedagogiczne: Rozmowa o religii w kontekście literackim uczy tolerancji, umożliwia refleksję nad symboliką i odczytaniem tekstu z wielu perspektyw oraz rozwija kompetencje międzykulturowe.

Pogłębiona analiza tematów — rozwiniecie dla młodzieży 12+:

1. Odpowiedzialność zbiorowa vs. indywidualna — rozważ, kto w spektaklu ponosi odpowiedzialność za ukrytego pasażera: system (Arka), jednostki (poszczególni pingwini), czy obserwatorzy (gołąb). Porównaj z realnym przykładem (np. reakcje społeczeństwa w sytuacji kryzysu).
2. Relacje między jednostką a grupą — analizuj mechanizmy konformizmu i odwagi cywilnej. Zastosuj psychologiczne pojęcia (konformizm, dyfuzja odpowiedzialności).
3. Wątek religijny jako metafora — zastanów się, czy motyw Arki jest parabolą zbawienia/opatrności, a może krytyką instytucji, które wybierają, kto zostanie uratowany.

Zadanie eseistyczne (300–500 słów):

Wybierz jeden z tematów i napisz esej, w którym: zdefiniujesz problem, przeanalizujesz go na podstawie tekstu i przynajmniej jednego przykładu pozaliterackiego (historia, film, aktualne wydarzenie), zakończysz własną refleksją i propozycją rozwiązania/problemem do dalszej dyskusji.

Materiały pomocnicze:

lista pytań do badania (np. „Jakie instytucje pełnią dziś rolę ‚arki?’”), przykładowe cytaty z tekstu (krótkie), wskazówki do bibliografii (książki o etyce i odpowiedzialności).

Uzasadnienie:

rozwija umiejętność syntezy, argumentacji i łączenia literatury z realiami społecznymi — kluczowe kompetencje dla dalszej edukacji humanistycznej.

Dyskusja porównawcza (propozycja):

Cel: rozwój umiejętności porównawczej interpretacji i odnajdywania motywów literackich.

Proponowane pary do porównania (dostosować do wieku):

- Na Arce o ósmej — „Opowieść biblijna o Noem” (adaptacja dla dzieci) — porównać motyw Arki jako miejsca ratunku i krytyczne spojrzenie na wybór „kogo zabrać”.
- Na Arce o ósmej — „Król Maciuś” (motyw podejmowania decyzji i odpowiedzialności) — dla młodszych.
- Na Arce o ósmej — „Chłopiec w pasiastej piżamie” (dla starszych, ostrożnie) — motyw „innego” i mechanizm wykluczenia; wymaga delikatnej moderacji.

Metoda pracy: Porównanie w tabeli: motyw, reprezentacja „innego”, mechanizm ratunku, moralny dylemat, konsekwencje. Grupy prezentują wyniki i formułują wnioski.

Wskazówka dla nauczyciela: Dla trudniejszych par literackich (np. „Chłopiec...”) zadbaj o emocjonalne przygotowanie uczniów i zaoferuj wsparcie psychologiczne, jeśli to konieczne.

Mini-biblioteczka dla dzieci i młodzieży:

Poniżej lista książek z krótkim opisem i pomysłami na wykorzystanie w zajęciach.

- 1. Ulrich Hub — „O ósmej na arce” (lub „Na Arce o ósmej”)**
  - o Opis: krótki dramat/tekst do czytania; łączy humor z pytaniami etycznymi.
  - o Wykorzystanie: lektura fragmentu przed spektaklem; baza do dramatyzacji.
- 2. Biblia — fragment o Arce Noego (adaptacja dla dzieci)**
  - o Opis: klasyczna historia potopu i ratunku.
  - o Wykorzystanie: porównanie motywów, analiza symboliki Arki.
- 3. C. S. Lewis — „Opowieści z Narnii” (wybrane opowiadania)**
  - o Opis: opowieści z elementami alegorii i wyborów moralnych.
  - o Wykorzystanie: dyskusja o moralności przedstawionej w formie fantastycznej.
- 4. Tove Jansson — „Opowiadania z Doliny Muminków”**
  - o Opis: teksty łączące prostotę z refleksją nad emocjami i etyką.
  - o Wykorzystanie: ćwiczenia empatii, tworzenie paralelizmów z tekstem Huba.
- 5. Philip Pullman — wybrane krótkie opowiadania dla młodzieży**
  - o Opis: pytania o odpowiedzialność i konsekwencje działań bohaterów.
  - o Wykorzystanie: porównania motywów odpowiedzialności indywidualnej.
- 6. Kai Meyer — „Arka czasu” (jeśli dorosłe/ młodzieżowe)**
  - o Opis: motyw potopu i odpowiedzialności w formie fantastycznej.
  - o Wykorzystanie: projekt porównawczy; analiza świata jako systemu.
- 7. Publikacje z zakresu etyki dla dzieci (np. „Mała etyka” — tytuł przykładowy)**
  - o Opis: zbiór scenek i pytań moralnych dopasowanych do wieku.
  - o Wykorzystanie: materiały do debat i kart pracy.

Uwaga dla nauczyciela: wybór tytułów dobrać do wieku i wrażliwości uczniów; przygotować alternatywy dla młodszych, a dla starszych poszerzyć o źródła filozoficzne (np. krótkie teksty o etyce obowiązków vs. etyce konsekwencji).

BTL

Białostocki Teatr Lalek

adres:

**Kalinowskiego 1,
15-875 Białystok, POLAND
NIP: 542-000-03-28**

kontakt:

**tel. (+48) 85 742 50 31
fax (+48) 85 742 86 31**

**teatr@btl.bialystok.pl
www.btl.bialystok.pl
www.facebook.com/teatrBTL**

**Opracowanie graficzne:
Marta Jankowska-Sarzała**

**Opracowanie merytoryczne:
Tomasz Damulewicz**

2026 BIAŁYSTOK